

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku 2013. aasta tegevuse aruanne

Tallinn 2014

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei

Endla 10a, 10142 Tallinn

Tel: +372 626 9059

E-post: info@svv.ee

www.svv.ee

© Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei, 2014

Aruande kasutamine teaduslikel, hariduslikel, informatsioonilistel ja õigusemõistmise eesmärkidel on lubatud teose nimetuse ning avaldamisallika kohustusliku äranäitamisega.

Eessõna

Austatud võrdõigushuviline!

2013. aasta oli võrdõigusvoliniku kantseleile väga tegus ja mitmes mõttes uuenduslik aasta. Kevadel sai avalöögi Norra toetustest rahastatav projekt „[Soolõime ja õiguskaitsesugude võrdsuseni](#)“, mis kestab 2015. aasta lõpuni ning mille eelarve on 700 000 eurot. Projekt võimaldab olulisel määral laiendada voliniku kantselei tegevust ning täita neid seadusjärgseid ülesandeid, mis on seni olnud riigieelarvest eraldatud ressursside nappuse tõttu unaruses. Oluliselt suurenes tänu Norra Kuningriigi toetusele voliniku kantselei töötajate arv – kahelt seitsmele.

Terve rida 2013. aastal alguse saanud tegevusi on suunatud Eesti ühiskonnas diskrimineeritutele pakutavate teenuste, sh õigusabi ja psühholoogilise nõustamise kvaliteedi parandamiseks. Voliniku kantselei alustas 2013. aastal strateegilist hagelemist (ingl k *strategic litigation*), mis tähendab, et valitud juhtumid saavad suurema tähelepanu osaliseks, kannatanule palgatakse advokaat ning kantselei hoolitseb selle eest, et vaidluse lahendamine ja oma õiguste eest seismine ei jää vaid kannatanu õlgadele. Strateegilise hagelemise eesmärk on mõjutada soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse rakendamist töövaidluskomisjonides ja kohtutes, samuti anda advokaatidele kogemust kannatanu esindamisel diskrimineerimisvaidlustes. Juurde peaks tekkima lahendeid ja kohtupraktikat ning läbimõeldud ja eduka hagelemise korral on võimalik mõjutada ka õiguskultuuri, näiteks põhiõiguste rikkumisega tekitatud moraalse kahju hüvitamise tavapärasest praktikast, väljamõistetud hüvitiste suurusi jms.

Möödunud aastal muutusid voliniku kantselei pakutavad teenused kättesaadavamaks inimestele, kes elavad väljaspool Tallinna. Alustati [õigusnõustamise päevade korraldamisega kõigis maakondades](#) üle Eesti. Nõustamispäevadel kohtuti inimeste murede ärakuulamise kõrval ka puuetega inimeste organisatsioonidega, naisühenduste ja omavalitsuste esindajatega, samuti peeti maakonnakeskustes avalikke loenguid võrdõiguslikkuse teemadel.

2013. aastal hakkas ilmuma poliitikakujundajatele suunatud [Soolõime e-uudiskiri](#), mille väljaandmise eesmärk on aidata huvilisel orienteeruda soolise võrdõiguslikkuse teemades. Uudiskirjast leiab fookusartikleid aktuaalsetel teemadel, viiteid värskele uurimustele ja võrdõiguslaste sündmuste kalendri.

Sügisel valmis analüüs, mis võttis kokku küsitluse tulemused puuetega inimestele ministeeriumides töötamise võimaluste loomise kohta. Samuti toimus meeste tervise teemaline ümarlaud, millest võtsid osa Eesti tunnustatud uroloogid, androloogid ja riigiasutuste esindajad.

2013. aasta novembrist olen [Euroopa võrdõigusorganite võrgustiku Equinet](#) juhatuse liige. Equineti võrgustik koondab 41 ametiasutust 31 Euroopa riigist, mille ülesanne on kaitsta inimesi diskrimineerimise eest nende vanuse, soo, rahvuse, nahavärvuse, usu, puude või seksuaalse sättumuse tõttu. Ühelt poolt on Equineti juhatusse kuulumine Eestile ja voli-

niku kantseleile oluline seetõttu, et see annab võimaluse rääkida kaasa üle-euroopalise võrgustiku töös, teiselt poolt on see kolleegide tunnustus Eesti ekspertidele, kelle teadmisi ja nägemust töös võrdõiguslikkuse nimel tasub arvesse võtta.

Kõigist voliniku kantselei tegemistest, pöördumiste statistikast ning hinnangust võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise olukorrale Eestis aastal 2013 saate lugeda pikemalt käesolevast aruandest.

16. mail 2014 Tallinnas

Head lugemist!

Mari-Liis Sepper

soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik

Sisukord

Võrdõigusvoliniku tegevuse eesmärgid.....	6
Võrdõiguslikkus ja võrdne kohtlemine Eestis aastal 2013 – olukord ja hinnang	7
Vajadus süsteemsema riikliku võrdõiguspoliitika järele.....	9
ELi struktuurivahendite 2014+ periood ning puudulik soolõime	11
Soolõime tegevused	13
Ministeeriumidevahelise soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise töögrupi liikmetele suunatud tegevused.....	13
Soolõime pilootprojekt	13
Poliitikasoovitused.....	15
Ümarlauad.....	17
2013 kohalike valimiste sooline analüüs.....	18
Puuetega inimestele töötamise võimaluste loomine ministeeriumides	19
Ministeeriumide küsitluse tulemused.....	19
Võrdõigusvoliniku soovitused tööandjatele	20
Voliniku kantseleile 2013. aastal tehtud pöördumised	21
Meediategevus ja teadlikkuse tõstmine.....	28
Võrdõigusvoliniku avaldusi, intervjuusid, arvamusartikleid.....	28
LISAD	31

Võrdõigusvoliniku tegevuse eesmärgid

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik on soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse nõuete täitmist jälgiv sõltumatu ja erapooletu asjatundja.

Võrdõigusvolinik on riiklik võrdõiguslikkuse organ Euroopa Liidu direktiivide 2006/54/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2000/43/EÜ tähenduses.

Võrdõigusvoliniku töö kõige laiem eesmärk on Eesti ühiskonna muutmine võrdõiguslikumaks.

Voliniku kantselei lähtub oma töös järgmistest **väärtustest**:

- » **inimkeskne ja võrdne ühiskond** – iga inimene on väärtuslik, tema oskusi, teadmisi ja tööd tuleb väärtustada;
- » **õiglane, kaasav ja hooliv ühiskond** – kedagi ei tohi tõrjuda ega ebavõrdselt kohelda, kõigil inimestel on võrdsed võimalused kujundada enda elu ning rääkida kaasa ühiselu kujundamisel;
- » **põhivabadused on tagatud ja õigused kaitstud** – kõigil on õigus elada vabana piiravatest stereotüüpidest, tagakiusamisest ja allutamisest, riik näeb õigusrikkumiste korral ette tõhusad õiguskaitsevahendid.

Voliniku kantselei tegevus on suunatud järgmiste **eesmärkide** saavutamisele:

- » inimesed teavad oma õigusi ja õiguste kaitsmise võimalusi;
- » inimesed märkavad diskrimineerimist ning diskrimineerimise läbi kannatanuile pakutakse igakülgselt tuge (sh psühholoogilist ja juriidilist);
- » diskrimineerimise läbi kannatanutel on juurdepääs kvaliteetsele ja taskukohasele õigusbabile. Mitte kellegi õigused ei tohi jääda kaitseta rahapuuduse tõttu;
- » poliitikud ja ametnikud teevad otsuseid, mis aitavad kaasa võrdsema ja solidaarsema ühiskonna loomisele;
- » tööandjad täidavad oma kohustusi töötajate ja riigi ees, tööandjate teadliku tegevuse tulemusel paraneb töötajate olukord (sh töötingimused, töökeskkond), väheneb diskrimineerimine ning erinevate elanikkonnagruppide võrdsed võimalused tööturul on paremini tagatud.

Võrdõiguslikkus ja võrdne kohtlemine Eestis aastal 2013 – olukord ja hinnang

Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse ning vähemuste sotsiaalmajanduslikku olukorda ühiskonnas hinnatakse muu hulgas statistiliste näitajate ja uuringutulemuste abil. 2013. aastal avaldati Eestis ja Euroopas mitmeid uurimusi, mis heidavad valgust ebavõrdsuse ilmingutele ja nende tagamaadele. Alljärgnevalt tuuakse ära valik olulisematest 2013. aastal avaldatud uurimustest, mis annavad teavet võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise olukorrast Eestis.

Euroopa Liidu Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudil (EIGE) valmis [soolise võrdõiguslikkuse indeks](#), mis mõõdab liikmesriikide edusamme sugude võrdsuse saavutamisel, täiendades tavapärasest poliitikate rakendamise seiret. Indeks näitab otsustajatele seda, kui tulemuslikud on poliitikameetmed olnud ühiskonna soolise võrdsuse saavutamisel. Soolise võrdõiguslikkuse indeks mõõdab meeste ja naiste vahelisi erinevusi ehk soolõhesid, mis kajastuvad konkreetsete valdkondade erinevates tulemustes. Indeksi tulemusi uuendatakse iga kahe aasta tagant, mis aitab tuua välja nii negatiivseid kui ka positiivseid arengutendentsi. Seega on ELi liikmesriikidel võimalik hinnata, kuidas on naised või mehed saanud rakendatud meetmetest kasu ning kas soolõhed on vähenenud või suurenenud.¹

Indeksi järgi on Eesti poolel teel naiste ja meeste võrdõiguslikkuse saavutamise poole. Tulemused on halvemad **võimu** (kirjeldab meeste ja naiste ebavõrdset esindatust poliitilistel ja majanduslikel võimupositsioonidel, mõõtes soolist lõhet valitsuses, parlamendis, kohaliku võimu juures, äriühingute nõukogudes ja juhatustes ning keskpanga otsustuskoogudes) ja **raha** valdkonnas (kirjeldab naiste ja meeste ebavõrdset rahalist ja majanduslikku olukorda, mõõtes erinevusi nii sissetulekutes kui ka vaesusriski).

Sotsiaalministeeriumi tellimusel viis SA Poliitikauuringute Keskus Praxis läbi [Eesti vanemapuhkuste süsteemi analüüsi](#), milles leiti, et töö ja pereelu edukam ühitamine ning isade osaluse suurendamine väikelaste hooldamisel ei ole vanemapuhkuste süsteemi oluliste kohandusteta võimalik. Isade osalus vanemahüvitise saajate hulgas on olnud stabiilselt madal, jäädes vaid 6% kanti. Samuti on Eestis väikelaste (0-6aastaste) emade hõivemäär madal. Lisaks mainitud analüüsile on ka [Euroopa Komisjon](#) toonud välja seose Eestis aastaid valitsenud Euroopa Liidu suurima soolise palgalõhe ja traditsioonilise soorolli arusaama vahel.

Eesti Naisteühenduste Ümarlause Sihtasutuse projekti raames tehtud uurimuse „[Kas õpilased või poisid ja tüdrukud? Uurimus Eesti õpetajate ja haridustöötajate valmisolekust sootundlikuks õpetamiseks ja kasvatamiseks](#)“ käigus selgus, et soolist ebavõrdsust hariduses ei ole teadvustanud väga suur osa (70%) üldhariduskoolide õpetajatest. Kuigi suurem osa neist on lugenud üksikuid temaatilisi artikleid, pole ei haridusametnikel ega ka õpetajatel olnud võimalik omandada teadmisi ja oskusi, et suhtuda kehtivasse soosüsteemi ja -ideo-

¹ Vt täpsemalt voliniku kantselei [Soolõime uudiskirja 2013.a. detsembri numbris](#) EIGE direktori V. Langbaki indeksi tutvustust.

loogiasse kriitiliselt, märgata soolisuse mõjusid ning soolist ebavõrdsust kooli argielus ja variõppekavas. Ehkki enam kui pooled õpetajatest on seisukohal, et erinevused tütarlaste ja poiste õpimotivatsioonis, käitumises ja hilisemates kutsevalikutes on suuresti bioloogiliselt määratletud, peab iga teine õpetaja siiski oluliseks saada soolise võrdoiguslikkuse alaseid õppevahendeid, koolitusi, metoodilisi materjale selleks, et osata pöörata ka õpilaste tähelepanu soostereotüüpidele ja võrdse kohtlemise normidele.

Haridusametnike ja õppejõududega läbi viidud süvaintervjuudest ilmnes valdavalt kas soolise ebavõrdsuse kui sotsiaalse probleemi eitamine või siis soosuhete üle arutlemine üksnes isikliku elukogemuse, mitte teaduslike erialateadmiste valguses. Haridustegelaste arvamustes ilmnisid nii erinevad ootused tütarlastele ja poistele, naistele ja meestele kui ka nende erinev väärtustamine.

Uuringutulemused näitavad, et vaatamata statistiliselt suurtele soolistele erinevustele hariduses on probleem poliitilisel tasandil teadvustamata, selle lahendamise eesmärgid ja võimalused koolide jaoks täpsustamata.

2013. aastal valmis Sotsiaalministeeriumi tellimusel Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudilt [Vähemusrahvustest inimeste töö- ja pereelu ühitamise võimaluste analüüs](#), mis uuris vähemusrahvustest inimeste võimalusi ühitada töö ja pereelu. Analüüsi järgi tulenevad vähemusrahvuste esindajate raskused töö ja pereelu ühitamisel sellest, et nad töötavad sagedamini madalapalgalistel ja jäigemal töögraafikuga töökohtadel. Samuti on vähemusrahvuste esindajatel eestlastega võrreldes traditsioonilisemad hoiakud mehe ja naise rolli kohta perekonnas, mis süvendavad soolist ebavõrdsust nii tööturul kui ka kodutööde tegemisel. Uurimuse autorid soovivad tööturu segregatsioonist vähendamiseks parandada karjäärinõustamist nii venekeelsetes koolides kui täiskasvanutele pakutavates täiend- ja ümberõppeprogrammides. Kuna vähemusrahvuste teadlikkus õigustest on madalam kui eestlastel, soovitati teha teavitustööd ka vene keeles.

Euroopa Parlament avaldas 2013. aastal uuringu [Discrimination Generated by the Intersection of Gender and Disability](#) (Soo ja puude kokkupuute toimetel põhjustatud diskrimineerimine), mis käsitleb puuetega naiste olukorda Euroopa Liidus. Uuring annab ülevaate nii õigusraamistikust kui ka diskrimineerimise levikust avalikus ja erasfääris. Puuetega naised kogevad diskrimineerimist nii oma puude, soo kui ka vanuse tõttu, olles halvemas olukorras kui puuetega mehed ja üks haavatavaimaid ühiskonnagruppe. Puuetega naiste raskused osaleda teiste elanikkonnagruppidega võrdselt ühiselus ja töötada väljaspool kodu on põhjustatud ühest küljest kohandamata keskkonnast, teisest küljest takistavad seda ka levinud negatiivsed hoiakud ja eelarvamused. Uurimus annab ülevaate puuetega naiste ligipääsust avalikule ruumile, toodetele, teenustele, informatsioonile ning hindab nende liikumisvabadust ELis. Samuti uuritakse nende võimalusi töötada, saada haridust ning millisel määral on tagatud nende reproduktiivõigused.

Euroopa Komisjon avaldas 2013. aasta oktoobris ülevaate [Women and men in leadership positions in the European Union](#) (Naised ja mehed Euroopa Liidu juhtivatel kohtadel), mille kohaselt on naisi Eesti poliitikas ja majanduses juhtivatel positsioonidel vähe. Uu-

rimus sisaldab võrdlevaid andmeid Euroopa Liidu riikide kohta, mis puudutab börsiettevõtete nõukogusid, riikide parlamente ja valitsusi, samuti ministeeriume ja riigikohtuid. Võrdlus näitas, et 2013. aasta aprilli seisuga oli Euroopas kuus riiki, kus naiste ja meeste suhe ettevõtete nõukogudes oli väiksem kui üks kümnele. Need riigid on Eesti, Kreeka, Küpros, Malta, Portugal ja Rumeenia.

Balti Uuringute Instituudi (IBS) ja Tallinna Ülikooli Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituudil (IASI) valmis 2013. aastal uuring [võrdse kohtlemise edendamise ja teadlikkusest Eestis](#). Uuring analüüsib ebavõrdse kohtlemise ilminguid Eesti tööturul seoses inimeste rahvuse, nahavärvuse ja emakeelega.

Kokkuvõtteks

Uuringutest ja statistikast nähtub, et sugude võrdõiguslikkuse küsimuses on Eestis endiselt suurimaks probleemiks naiste ja meeste erinev positsioon tööturul, sh suur palgalõhe ning tööturu sooline jagunemine nii horisontaalselt kui ka vertikaalselt. Erinevused tööhõive tasemes on eriti silmatorkavad nende nais- ja meestöötajate vahel, kes on väikelaste vanemad või pereloomise eas. Ühtlasi on põhjust otsida ebavõrdsuse põhjusi just arhailistes pererollides ja kodutööde ebavõrdses jaotumises naiste ja meeste vahel.

Samuti ei ole analüüside järgi oluliselt paranenud naiste kaasatus kõige kõrgema taseme otsuste tegemise protsessidesse, olgu poliitika või majanduse valdkonnas.

Viimastel aastatel on üha rohkem uuritud ka erinevate tunnuste ehk karakteristikute ühismõju inimese võimalustele saavutada edu ühiskonnas, juurdepääsule ressurssidele (aeg, raha, positsioon) ning ka diskrimineerimise kogemise tõenäosusele. Ka 2013. aastal avaldatud uuringud näitavad, et vähemusgruppidesse kuuluvad naised on ühiskonnas kõige haavatavamad ning nende võimalused tööturul, ligipääs teenustele ja ressurssidele on olulisemalt piiratumad võrreldes teiste ühiskonnaliikmetega.

Vajadus süsteemsema riikliku võrdõiguspoliitika järele

Ülalviidatud ebavõrdsuse ilmingud ja uuringutes välja toodud ebavõrdsuse põhjused on struktuurset laadi. Struktuurse ebavõrdsuse vähendamine eeldab aga süsteemset lähenemist, pikema ajaperspektiiviga planeeritud ja pidevalt läbiviidavat poliitikat, mille selgelt väljendatud eesmärk oleks sotsiaalset kihistumist ja elanikkonnagruppide vahel esinevat ebavõrdsust tasandada.

1. mail 2014 täitis kümme aastat soolise võrdõiguslikkuse seaduse kehtimahakkamisest. Selle seadusega tunnistas Eesti riik esmakordselt sugude võrdsust olulise eesmärgina. Seaduse kehtivuse esimene kümnend on möödunud aga vaid osalise seaduse rakendamise tähe all. Takistuseks on olnud ebapiisav poliitiline tahe viia ellu seadusega kehtestatud põhimõtteid ning tagada nende järgimist ühiskonnas tervikuna. Samuti on mõju avaldanud nii laiema avalikkuse kui ka seadusega kohustatud isikute – riigi- ja kohalike omavalitsuste asutuste, teadus- ja haridusasutuste ning tööandjate – madal teadlikkus sellest, millised on nende kohustused ja võimalused soolise võrdõiguslikkuse edendamisel.

Kümne aastaga on avalikkuse teadmised ja hoiakud soolise võrdõiguslikkuse küsimustest küll paranenud (seda näitavad ka perioodilised soolise võrdõiguslikkuse monitooringud), kuid Eesti on kaugel olukorrast, kus soolise võrdõiguslikkuse põhimõtte kehtiks seaduses nõutud määral.

2013. aastal loodi soolise võrdõiguslikkuse seaduses valitsuse nõustamiseks ette nähtud soolise võrdõiguslikkuse nõukogu. Nõukogu roll olla valitsusele suunanäitajaks soolise võrdõiguslikkuse poliitika kujundamisel ja läbiviimisel on ülioluline, sest seni on üksnes arutletud süsteemsema lähenemise vajaduse üle, kuid tegudeni ei ole jõutud. Eestis puudub tänini soolise võrdõiguslikkuse arengukava või muu strateegiline poliitikadokument, mis määraks valitsussektori tegevuse sugude ebavõrdsuse kaotamisel. Valitsus ei ole kindlaks määranud, milliste sugude ebavõrdsuse küsimustega tuleb esmajärjekorras tegeleda ning kuidas seda teha. Isegi valdkondades nagu rahvatervis, kus on aastaid hästi dokumenteeritud suur lõhe naiste ja meeste oodatavas elueas ja tervelt elatud aastates, ei ole riiklikes strateegiadokumentides sõnastatud eesmärki tasandada neis tervisenäitajates soolist ebavõrdsust. Samuti on haridusvaldkonnas piirdutud vaid probleemide ja lõhede sedastamisega, kuid ei ole jõutud ebavõrdsuse vähendamise eesmärgi sõnastamiseni, saati siis sekkumismeetmete kavandamiseni.

Soolise võrdõiguslikkuse seaduse § 22 järgi on juhiste andmine seaduse rakendamiseks Sotsiaalministeeriumi ülesanne. Kuni 2011. aastani oli inimestevahelise hoolimise ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdsete võimaluste edendamise esitatud Sotsiaalministeeriumi arengukavas eraldi strateegilise eesmärgina. Alates 2012. aastast käsitletakse soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise teemat strateegilise eesmärgi „Inimeste sissetulek, elukvaliteet ja sotsiaalne turvalisus suureneb“ all. Seega on soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise teema jäetud tahaplaanile hoolimata sellest, et Euroopa Liidu ja Eesti uuringute järgi oleme soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise valdkonnas Euroopa Liidus pigem mahajääjate hulgas. Eesti vajab eraldiseisvat soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamise arengukava, millest kõik poliitikakujundajad oma valdkonnas saaksid juhinduda. Sugude võrdsuse edendamise teema käsitlemine teiste suuremate sotsiaalvaldkonna teemade, nagu vaesuse vastu võitlemise või hoolekandeteenuste kvaliteedi tagamise alamteemana ei ole põhjendatud ega taga soovitud tulemust.

Soolise võrdõiguslikkuse seadus näeb ette, et sugude võrdõiguslikkus peab olema läbiv põhimõtte, mis juhib teiste väärtuste kõrval avaliku sektori toimimist ja tööd. Samuti paneb seadus riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele kohustuse süstemaatiliselt edendada soolist võrdõiguslikkust.

Eesti ühiskonnal ja kitsamalt valitsussektoril seisab alles ees mõistmine, et sugude võrdsus on kõiki valdkondi läbiv teema, millel on ulatuslik haare ning mida võib võrrelda keskkonnakaitsega. Igal poliitikameetmel on mõju elanikkonnale ning erinevatele elanikkonnagruppidele eraldi. Enamiku poliitikate puhul kaasneb rakendamisega mõju naistele ja meestele ning soolisele võrdõiguslikkusele. Poliitikate kujundamisel on vaja hinnata sotsiaalmajanduslikku, sh soolist mõju, et ennetada soovimatuid negatiivseid tagajärgi, sealjuures ebavõrdsuse püsimist või süvenemist. Eesti valitsemissektor on seni tegelenud

pigem tagajärgede likvideerimise ja probleemidele reageerimisega, tihti kahjuks ka probleemide eiramise ja eitamisega. Statistiliselt hästi dokumenteeritud soolised lõhed tööturul ei leidnud näiteks palju aastaid probleemina tunnustamist.

Soolise aspektiga läbiv arvestamine (soolõime) ning soolise mõju hindamine on sugude ebavõrdse kohtlemise ja ebavõrdsuse süvendamise ennetus. Just sellise ennetusele suunatud valitsemise nimel on ka soolise võrdõiguslikkuse seadusesse kirjutatud kohustus läbivald sugude võrdsust edendada.

Ametnike, sh riigiasutuste tippametnike ja juhtkondade teadlikkus sellest kohustusest ning selle sisust on madal ning kõnealust kohustust ei täideta piisavalt.² Konkreetsetel riigiasutustel puudub selgelt väljendatud tahe ja eesmärk tegeleda sugude võrdsuse edendamisega, kusjuures see kehtib ka ministereeriumide puhul, kelle valitsemisalas esinevad märkimisväärsed soolõhed nagu Haridus- ja Teadusministeeriumi (erinevus naiste ja meeste haridustasemetes), Sotsiaalministeeriumi (tervise valdkonnas erinevus meeste ja naiste keskmises oodatavas elueas) ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (naiste madal osakaal juhtide ja ettevõtjate hulgas) puhul. Oluline on rõhutada, et avalikus sektoris puudub üldjuhul endiselt arusaamine, et sugude võrdsus on nii väärtus kui ka hüve, mille poole püüdlamine toob kasu kõigile ühiskonna liikmetele.

Võrdõigusvoliniku kantselei on viimastel aastatel panustanud ametnike üldisesse teadlikkuse tõstmisse sugude võrdsusest (täpsemad tegevusi 2013. aastal vt aruande peatükis soolõime kohta). Projektipõhiste koolitustega on siiski jõutud koolitada suhteliselt väikest arvu ametnikke. Seetõttu on tehtud Rahandusministeeriumile ettepanek kavandada ametnike soolise võrdõiguslikkuse alast koolitamist süsteemselt, nähes ette koolituskava, milles kohustusliku osana on teabe jagamine sugude võrdsuse põhimõttest ja võrdõiguslikkuse edendamise kohustusest.

ELi struktuurivahendite 2014+ periood ning puudulik soolõime

2013. aastal panustas võrdõigusvolinik ELi struktuurivahendite 2014+ perioodi rakenduskaava ja partnerlusleppe eelnõude väljatöötamisse avaliku konsultatsiooni raames. Nii juunis kui ka detsembris 2013 tehti ettepanekud lisada neisse dokumentidesse infot selle kohta, kuidas panustab Eesti uuel struktuurivahendite perioodil sugude võrdsusesse, võrdsesse kohtlemisse ning puuetega inimestele ligipääsu tagamisse.

Kahjuks tuleb nentida, et selles Eesti riigi järgmiste aastate arenguks üliolulisel protsessil on võrdõigusekspertide kaasamine olnud formaalne. Ettepanekute esitamise aeg oli lühike, tagasiside ettepanekute arvestamise või arvestamata jätmise kohta oli olematu või väga napp.

Negatiivse arenguna tuleb ka mainida, et 2014+ perioodiks ei ole ette nähtud ühtegi soolise võrdõiguslikkuse meetet. Sotsiaalministeeriumis peaaegu aasta aega kavandatud soolise

² Voliniku kantselei uuris edendamise kohustuse täitmist ministereeriumides küsitluse teel viimati aastal 2011. Hiljem on ministereeriume püütud pigem toetada edendamise kohustuse täitmisel või jagatud ametnikele sellealast teavet.

võrdõiguslikkuse meedet ja selle tegevusi valitsus ei toetanud. See näitab, et valitsus ei jaga kahetsusväärset ELi soolise võrdõiguslikkuse normidega ette nähtud lähenemist, et edukaks sugude võrdsuse poliitika rakendamiseks tuleb kasutada kaksikstrateegiat³. See tähendab, et ühelt poolt tuleb rakendada **erimeetmeid**, mille sisu on sugude ebavõrdsuse tasandamine ning teisalt on vaja soolise aspekti ja võrdsuse põhimõttega läbivalt arvestada valdkondlikes meetmetes. Näiteks tuleks selliste tegevuste arendamisel, mis on mõeldud töövõimekaoga töötajate töö hoidmiseks ja tööle võtmiseks, võtta muu hulgas arvesse naiste ja meeste erinevat töökeskkonda ja töö iseloomu, mis tuleneb naiste ja meeste koondumisest erinevatele töö- ja ametikohtadele.

Kolmandaks, Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tegevus ja nendest toetatavad tegevused peavad olema kooskõlas nii kohaldatava liidu õiguse kui ka sellega seonduva liikmesriikide õigusega. Seega tuleb Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamise igas etapis püüda kõrvaldada ebavõrdsust, edendada meeste ja naiste võrdõiguslikkust ja soolise mõõtme lõimimist ning võidelda diskrimineerimisega, nii nagu see on sätestatud Euroopa Liidu lepingu (ELi lepingu) artiklis 2, ELi toimimise lepingu artiklis 10 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 21.

2011. aastal voliniku kantselei poolt ministeeriumides läbi viidud soolise võrdõiguslikkuse edendamise alase teadlikkuse ja soolõime tegevuste rakendamise kaardistamise tulemuste järgi ja veel mitmete uuringute kohaselt on rakendusametuste (st ministeeriumide) ametnike teadlikkus soolisest võrdõiguslikkusest ja sooküsimuste lõimimise võimekus ebapiisav selleks, et tagada ühissätete määruses ette nähtud soolise võrdõiguslikkuse edendamine ja sooküsimuste lõimimine. Võrdõigusvoliniku kantselei tegi seetõttu Rahandusministeeriumile ettepaneku luua tugistruktuur, mille ülesanne oleks programmide koostajate ja rakendajate koolitamine ja nõustamine soolise võrdõiguslikkuse edendamise ja sooküsimuste lõimimise alal. Ettevalmistuste tegemine Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide uue perioodi vahendite kasutamiseks on praegu täies hoos, kuid hoolimata juba pikka aega kestnud läbirääkimistest erinevate asutuste vahel on tugistruktuur siiani moodustamata.

³ *Kaksikstrateegia rakendamine on sätestatud ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu ühissätete määruse artiklis 7. Kaksikstrateegia tähendab seda, et siiani on soolist ebavõrdsust püütud leevendada nn ajutiste erimeetmetega, mis panustavad ebasoodsamas olukorras oleva sugupoole (kas meeste või naiste) olukorra parandamisse. Selleks on mõnes riigis seadustega kehtestatud isadele reserveeritud osa vanemapuhkusest, et soodustada lapsega koju jäämist, või siis nõue, et ettevõtete nõukogudesse peab kuuluma ka naised. Samuti viivad mitmed riigid ellu programme, et julgustada naisi tegelema rohkem ettevõtlusega. Igapäevane poliitikakujundamine võib aga, sageli tahtmatult, taastoota soolist ebavõrdsust, sest ei teadvustata seda, et diskrimineerivad hoiakud ja soolised stereotüübid avaldavad mõju poliitilistele otsustele. Soolõime tegevuste elluviimisega püütakse ära hoida seda, et poliitilised otsused (taas)tekitaksid või süvendaksid soolist ebavõrdsust. Need kaks lähenemist annavadki kokku kaksikstrateegia.*

Soolõime tegevused

Soolise võrdõiguslikkuse seadus näeb ette, et riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused peavad oma tegevuses süstemaatiliselt ja eesmärgipäraselt edendama naiste ja meeste võrdsust. Soo aspektiga läbivat arvestamist poliitikakujundamisel nimetatakse **soolõimeks** ehk soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamiseks (ingl k *gender mainstreaming*).

Selle kohustuse täitmist takistab paljudel juhtudel asjaolu, et ametnike seas on üldine teadlikkus soolise võrdõiguslikkuse põhitõdedest, soolise ebavõrdsuse ilmingutest oma valitsemisalas, traditsioonilistest soostereotüüpidest ning soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise eesmärkidest ja strateegiatest väga madal. Selleks, et aidata neil asutustel täita seadusega pandud kohustust, on projekti „Soolõime ja õiguskaitsesega sugude võrdsuseni“ üheks eesmärgiks seatud tõsta ministeeriumide ametnike teadlikkust soolise võrdõiguslikkuse edendamisest ja parandada ametnike oskuseid soolõime tegevuste rakendamisel. Selle eesmärgi saavutamiseks viidi 2013. aasta jooksul ellu mitmeid ametnike teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevusi.

Ministeeriumidevahelise soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise töögrupi liikmetele suunatud tegevused

Koostöös Sotsiaalministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakonnaga korraldati ministeeriumidevahelise soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise töögrupi liikmetele kaks kohtumist. Juunis toimunud esimesel kohtumisel tutvustas voliniku kantselei Norra toetusest 2009-2014 elluviidava projekti „Soolõime ja õiguskaitsesega sugude võrdsuseni“ eesmäärke ja tegevusi ning sooteadliku poliitikakujundamise aluspõhimõtteid ja rakendusmeetodeid. Detsembris toimus teine kohtumine, kus räägiti Euroopa Liidu õigusaktidega kehtestatud nõuetest struktuurivahendite perioodi 2014+ programmide ettevalmistamisel ja elluviimisel ning jagati soovitusi naiste ja meeste võrdõiguslikkuse põhimõtte läbivaks arvestamiseks. Kohtumistel toimunud aruteludel tõid osalejad välja vajaduse praktilise suunitlusega soolõime koolituste järele ning leidsid, et soolise võrdõiguslikkuse edendamisel on vaja rohkem süstemaatilisust, mitte ainult üksikuid edulugusid.

Töögrupi liikmed said individuaalseid nõuandeid soolise aspekti arvestamiseks Eesti Biomajanduse strateegia 2015-2030 koostamise ettepaneku ettevalmistamisel ning struktuurivahendite perioodi 2014+ ESF meetmete kavandamisel töövaldkonnas ning kohanemise- ja lõimumisteenuste osutamise valdkonnas.

Soolõime pilootprojekt

Sotsiaalministeeriumis läbi viidavas soolõime pilootprojekti keskenduti 2013. aastal soolõime strateegia rakendamisele struktuurivahendite perioodi 2014+ meetmete „Töövõimeskeemi juurutamine ja loomine“, „Madala kvalifikatsiooniga inimeste hõive tõstmine“ ning „Tööturuteenused noorte tööpuuduse ennetamiseks ja vähendamiseks“ ettevalmistamise protsessis. Projekti käigus on võrdõigusvoliniku kantselei andnud nende meetmete

väljatöötamises osalenud ministeeriumide ametnikele nõu selles, kuidas viia läbi soolisi analüüse, seada soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks eesmärged ja valida eesmärkide saavutamise mõõtmiseks indikaatoreid.

Horisontaalse tööalase soolise segregatsiooni vähendamiseks soovitati karjäärinõustamisel tutvustada nii meestele kui ka naistele mittestereotüüpseid karjäärivalikuid ja ümberõppe võimalusi, mis võimaldaksid leida tööturu vajadustele vastavaid uusi väljundeid. Ühtlasi aitaks see kummutada stereotüüpe meestele ja naistele sobivatest töödest. Samuti juhiti tähelepanu asjaolule, et tagamaks meestele ja naistele tööturu teenustest kasusaamisel võrdsed võimalused tuleb teenuste kujundamisel võtta arvesse naiste ja meeste erinevat staatust, võimalusi ja vajadusi ning kohandada osutatavad teenused sellele vastavalt.

Võrdõigusvolinik osales töövõime toetamise süsteemi reformi (TVK) juhtrühmas. Samuti osales voliniku kantselei töövõime toetamise seaduse mõjude hindamise ja tööealise tervisekahjustusega täiskasvanud isiku töövõime hindamise metoodika töögrupis, kus esitasime soolise aspekti paremaks arvestamiseks mitmeid ettepanekuid. Ettepanekutes rõhutas voliniku kantselei vajadust pöörata rohkem tähelepanu töötervishoiu ja tööohutuse alase ennetustegevuse tõhustamisele ja seda eeskätt nendel töökohtadel, kus töötavad täna peamiselt naised (nagu haridus, tervishoid, kõnekeskused jmt). Samuti rõhutati vajadust vaadata üle töötajate tervisekontrolli korra aluseks olevad ohutegurid, selleks et teha kindlaks, kas nende töökohtade ohutegureid, kus töötavad peamiselt naised, on piisavalt arvesse võetud ja uuritud nende mõju naiste tervisele. Ühtlasi rõhutati vajadust võtta tööealise tervisekahjustusega täiskasvanud isiku töövõime hindamise metoodika valiidsuse testimisel arvesse asjaolu, et mehed ja naised töötavad praegu endiselt erinevates majandussektorites, erinevatel tegevus- ja ametialadel ning nende töö spetsiifika ja sellest tulenevad tööga seotud riskid ja ohud tervisele on erinevad. Kõiki neid asjaolusid tuleb töövõime hindamise metoodika testimisel arvesse võtta.

Maikuus Rahandusministeeriumi esindajatega toimunud kohtumisel selgus vajadus käsiraamatu järele, mis oleks ametnikele abiks juhendis „Läbivad teemad valdkonna arengukavas“ esitatud nõuete ellurakendamisel. 2013. aasta lõpus valmis projekti tegevuste raames soolõime strateegia rakendamise käsiraamat, mille eesmärk on aidata ametnikel paremini mõista ja rakendada juhendmaterjalides „Mõjude hindamise metoodika“ ja „Läbivad teemad valdkonna arengukavas“ ette nähtud soolise mõju hindamise ja sooliste aspektide lõimimise kohustust valdkonna arengukavade ja struktuurivahendite programmide/projektide ettevalmistamisel ja elluviimisel. Käsiraamat avaldatakse võrdõigusvoliniku kodulehel 2014. aasta II kvartalis.

Poliitikasoovitused

Võrdõigusvoliniku kantselei analüüsis soolise aspekti arvessevõtmist, soolise mõju hindamist ja soolise võrdõiguslikkuse eesmärkide seadmist valdkonna arengukavade ja seaduseelnõude koostamisel ning esitas arvamusi ja soovitusi. Kantselei tegi selles koostööd Sotsiaalministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakonnaga.

- » Rahandusministeeriumile esitati ettepanek luua järgmisel struktuurivahendite perioodil 2014+ soolise võrdõiguslikkuse, võrdse kohtlemise ja puuetega inimeste juurdepääsu küsimustes nõuandev üksus, et paremini täita Euroopa Liidu ühissätete määruse (EL) nr 1303/2013 artiklis 7 ette nähtud kohustust võtta arvesse ja toetada kogu programmide ettevalmistamise ja elluviimise ajal meeste ja naiste võrdõiguslikkust ja sooküsimuste lõimimist, tagada puuetega inimestele juurdepääs ning hoida ära igasugust diskrimineerimist soo, rassi või rahvuse, usutunnistuse või veendumuse, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu.
- » Võrdõigusvolinik esitas mitmeid ettepanekuid järgmistele eelnõudele: Partnerluslepe Euroopa Struktuuri- ja Investeeringufondide kasutamiseks 2014-2020 ja Ühtekuuluvuspoliitika Fondide rakenduskava 2014-2020. Sealhulgas tehti ettepanek kaasata soolise võrdõiguslikkuse edendamise ja diskrimineerimise vältimise eest vastutavad asutused seirekomisjonide töösse ja pidada seirekomisjonide koosseisude moodustamisel silmas soolise tasakaalustatuse põhimõtet.

Võrdõigusvolinik soovitas lisada partnerlusleppesse nõude, et eesmärgi „Investeeringud majanduskasvu ja tööhõivesse“ all rakendatavad abinõud peavad muu hulgas aitama kaasa soolise palgalõhe ning haridus- ja tööalase soolise segregatsiooni vähendamisele. Volinik rõhutas, et kõik Ühtekuuluvuspoliitika Fondide rakenduskava 2014–2020 eelnõus esitatud inimesi puudutavate eesmärkide väljund- ja tulemusindikaatorite baas- ja sihtnäitajad tuleb esitada ka sookategooria (st mehed, naised) lõikes. See on vajalik selleks, et oleks võimalik mõõta, milline on rakendatavate meetmete mõju horisontaalse eesmärgi „Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamine ja diskrimineerimise vältimine“ poole püüdlisel.

- » Selleks, et vähendada esmaste töövõimetuse juhtumite arvu ja aidata kaasa Eesti inimeste keskmise eluea ja tervena elatud aastate pikendamisele ja tööhõive suurendamisele, tegi voliniku kantselei ettepaneku pöörata lisaks piiratud töövõimega inimeste hõivessetoomisele tähelepanu ka ennetustegevustele. Seejuures tehti ettepanek investeerida töötervishoidu ja -ohutust parandavate töökorraldusmudelite väljatöötamise. Iseäranis tuleks pöörata tähelepanu luu- ja lihaskonnahaiguste ennetamisele ning psühhosotsiaalsete riskide vähendamisele töökeskkonnas.
- » Koostöös Sotsiaalministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakonnaga esitati ettepanekud „Transpordi arengukava 2014-2020“, „Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020“ ja „Noortevaldkonna arengukava 2014-2020“ täiendamiseks. Transpordi arengukava ettepanekutes rõhutati vajadust arvestada transporditeenuste osutamisel, liiklusuuringute läbiviimisel ning liiklusohutuse kampaaniate kavandamisel naiste ja

meeste erinevate vajaduste, võimaluste ja hoiakutega. Noortevaldkonna arengukava puhul juhiti tähelepanu asjaolule, et indikaatorid peavad olema valitud selliselt, et need võimaldavad mõõta ka soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise eesmärki saavutamist. Märgiti ära, et noorsootöötajate pädevuse tõstmisel on väga oluline tõsta töötajate pädevust ka soolise võrdõiguslikkuse ja võrdsete võimaluste edendamise alal. Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020 puhul toodi välja, et strateegia kavandamisel ei ole analüüsitud kavandatud meetmete soolist mõju, sh seda, milline on mõju palgalõhele ja soolisele segregatsioonile. Samuti tehti ettepanek kavandada meetmeid naisettevõtluse edendamiseks ja naiste tööhõive suurendamiseks kõrgema lisandväärtusega ettevõtmistes.

- » Töövõimetoetuse seaduse eelnõu kohta esitati järgmised ettepanekud. Tehti ettepanek luua süsteem soolises lõikes statistika regulaarseks kogumiseks ja analüüsimiseks, et hinnata töövõime reformi eesmärkide saavutamist nii osalise töövõimega meeste kui ka naiste puhul. Soolises lõikes statistika põhjal saab hinnata ka seda, kas reform aitab kaasa naiste ja meeste tegeliku võrdsuse saavutamisele. Reformi puhul soovitati hinnata seda, kas töövõime kaotuse ennetustegevus hõlmab samaväärses matus nii neid töökohti, kus töötavad peamiselt mehed kui ka neid töökohti, kus töötavad peamiselt naised. Samuti esitati mitmeid ettepanekuid töölepingu seaduse, töötervishoiu ja tööohutuse seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse sätete täiendamiseks.
- » Riigieelarve baasseaduse kohta esitatud kommentaarides juhtis volinik tähelepanu asjaolule, et riigieelarve seadus tuleks viia kooskõlla soolise võrdõiguslikkuse seaduse §-s 9 kehtestatud nõuetega ning sätestada seaduses üldised põhimõtted läbivate teemadega (nagu meeste ja naiste võrdsus) arvestamiseks. Seda sel põhjusel, et riigieelarve baasseadusega reguleeritakse finantsjuhtimist, strateegilist planeerimist ja nendevahelisi seoseid. Läbivate teemade eesmärkidesse panustamist tuleb kajastada riigieelarves samadel alustel kui kõigi teiste tulemusvaldkondade eesmärkidesse panustamist. Selleks, et hinnata läbivatesse teemadesse panustamist riigis tervikuna, tegi volinik ettepaneku käsitleda riigi eelarvestrateegias lisaks valdkonnapoliitika eesmärkidele, indikaatoritele ning nende sihttasemetele eraldi peatükis ka läbivate teemadega seotud eesmäärke, indikaatoreid ja nende sihttasemeid.

Ümarlauad

Selleks, et tõstatada ühiskonnas laiemalt olulisi soolise võrdõiguslikkuse küsimusi ning kaasata arutellu nii Eesti kui ka välismaiste spetsialistide teadmisi, korraldas võrdõigusvoliniku kantselei 2013. aastal kaks ümarlauda. Novembris Riigikogu konverentsisaalis toimunud ümarlaul „**Kuidas saavutada mõju naiste ja meeste võrdsuse eest seismisel?**“ osalesid väliseksperdid Poolast, poliitikud, teadlased, vabaihenduste esindajad, ametnikud ja ajakirjanikud. Ümarlaura eesmärk oli arutleda selle üle, kuidas saavad erakondade esindajad ja vabaihendused koostöös aidata kaasa sellele, et Eesti võtaks otsustuskindlamalt kursi soolise võrdõiguslikkuse eesmärgi suunas. Ümarlaul vaagiti ka võimalikke seadusandlikke samme suurema sugude võrdsuse saavutamiseks. Ühiselt tõdeti, et sooline tasakaal nii poliitilistes kui ka majanduslikes otsustuskogudes on demokraatia ja võimu legitiimsuse küsimus.

Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse põhimõtte arvestamise vajadus on oluline teema ka tervishoiu valdkonnas. Eestis on meeste eluiga keskmiselt kümme aastat lühem kui naistel ning 65aastaste ja vanemate meeste vähki suremus on Euroopa Liidu kõrgeim. Detsembris toimus võrdõigusvoliniku kantselei eestvõttel ümarlaud, mis keskendus **meeste tervishoiu aktuaalsetele teemadele**. Ümarlaul osalesid tunnustatud uroloogid, androloogid, Eesti Patsientide Esindusühingu, Eesti Haigekassa, Sotsiaalministeeriumi ning Tervise Arengu Instituudi esindajad.

2013 kohalike valimiste sooline analüüs

Naiste esindatus poliitilistes otsustuskogudes nii kohalikul kui ka riigi tasandil on soolise ebavõrdsuse näitaja, mille poolest on Eesti Euroopa Liidu viimaste seas. Suurema soolise tasakaalu saavutamise poliitilistes esinduskogudes on ühtlasi oluline demokraatia põhimõtte elluviimiseks ning selle eemärgi poole liikumisel on võtmeroll erakondade käes.

Võrdõigusevoliniku kantselei võttis 2013. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel vaatluse alla valimisnimekirjad ning valimiste tulemused, et selgitada välja, millised olid meeste ja naiste võimalused esinduskogudesse pürgida. Selleks uuriti, kui suur oli naiste osakaal valimisnimekirjades, kui palju oli naisi nimekirjade esikümnes, esikolmikus ning esinumbrina ning kuidas need tegurid mõjutasid reaalselt valimistulemust.

Tulemuste lühitutvustus

2013. aasta kohalike omavalitsuste volikogude valimistel kandideeris üle Eesti 8 877 meest ja 5 912 naist ehk kandideerijate seas oli 60,1% mehi ja 39,9% naisi. Naiste osalusprotsent oli küll kõrgeim alates 1993. aastast, kuid mida kõrgemale nimekirjas liikuda, seda väiksem oli naiste osakaal. Nii oli suuremate ringkondade analüüsi põhjal esikümnes naisi 34%, esikolmikus 28% ja esinumbrina vaid 17%. Naiste ebasoodsam positsioon kajastus ka valimistulemustes, mille järgi oli 2013. aasta kohalikel valimistel naiste edukusnäitaja 77,5 ja meeste edukusnäitaja 115⁴, mis on ligilähedane varasemate kohalike valimiste näitajatega. Kui kandidaatide seas oli naisi 39,9%, siis valitute üldarvust moodustasid naised 31%.

Üks viis, kuidas tagada nais- ja meeskandidaatidele võrdsemad võimalused esinduskogudesse pürgida, on kasutada nn tõmbluku süsteemi, kus erinevast soost kandidaadid on nimekirjades vaheldumisi. Hoolimata 2012. aastal Eesti Ettevõtlike Naiste Assotsiatsiooni ja parlamendierakondade esindajate vahel sõlmitud koostöömemorandumist kasutati 2013. aasta kohalikel valimistel nimekirjade koostamisel tõmbluku süsteemi vaid vähestes ringkondades.

Valimisnimekirjade soopõhine statistika

Valimisnimekirjade ülevaade Tallinnas

2013 valimistulemused soo järgi

⁴ Edukusnäitaja on arvutatud Euroopa Nõukogu valemi järgi (valituks osutunute % : kandidaatide % x 100).

Puuetega inimestele töötamise võimaluste loomine ministeeriumides

Arusaamad sellest, mis on puue ja kes on puudega inimene, on erinevatel aegadel olnud erinevad. Tänapäeval on valdavaks saanud lähenemine, mille järgi ei ole puue üksiku inimese terviseprobleem, vaid puue ja selle tajumine sõltub samavõrd inimest ümbritsevast keskkonnast. Ühistransport, hooned ja nende sisustus võivad puudega inimesel aidata iseseisvalt hakkama saada või vastupidi, olla igapäevaelus suureks takistuseks ning tekitada lõhe puudega inimese ja teiste inimeste võimaluste vahele.

Erinevalt teistest võrdse kohtlemise seadusega kaitstud elanikkonnagruppidest tähendab puuetega inimeste puhul võrdne kohtlemine seda, et võrdsete võimaluste loomiseks tuleb astuda konkreetseid samme. Selleks, et saaks rääkida võrdsest võimalusest tööle käia, on puuetega inimestel vaja kohandatud keskkonda. [Võrdse kohtlemise seadus](#) (§11 lõige 2) sätestab, et tööandjad peavad tagama, et puudega inimene saaks tööle tulla, tööd teha ja tal oleks võimalik osaleda koolitustel ning olla edutatud.

Statistikaameti andmetel töötas 2012. aastal aga vaid 22,5% tööealistest puuetega inimestest. Seoses puuetega inimeste madala tööhõive määraga viis võrdõigusvoliniku kantselei 2013. aastal ministeeriumide seas läbi küsitluse puuetega inimestele töötamise ja karjääri võimaluste tagamise, sh töökoha kohandamise kohta. Esmajärjekorras võeti vaatluse alla puuetega inimeste töötamise võimalused ministeeriumides seetõttu, et avalik teenistus peaks tööalaseid regulatsioone täitma eeskujulikult ning olema võrdse kohtlemise edendamisel suunanäitajaks.

Ministeeriumide küsitluse tulemused

Küsitluse tulemustest selgus, et ministeeriumide teadlikkus puuetega inimeste värbamise temaatikast on tagasihoidlik. Vähene on teadlikkus puuetega inimestest kui ühest haavatavast elanikkonnagrupist, kelle ebasoodne ja ebavõrdne olukord tööturul on tingitud just puudest. Samuti ei teadvustata, et ebavõrdsus ei kahane iseenesest, vaid selle tasandamiseks on vaja võtta kasutusele abinõusid. Ministeeriumides on tööle vaid üksikud puudega inimesed, mille tõttu ei saa ka tõusta ministeeriumide kui tööandjate teadlikkus sellest, kuidas olla puuetega töötaja suhtes võrdsetelt kohtlev tööandja.

Endiselt on osades ministeeriumides liikumispuudega inimestele tagamata takistuste juurdepääs hoonetele. Samuti leidis osa ministeeriume, et piisab sellest, kui juurdepääs on tagatud esimesele korrusele või hoonesse pääseb siis, kui ratastoolis isikul on kaasas abiline. Sageli lähtuvad ministeeriumid töökeskkonna arendamisel ja personalipoliitika kujundamisel hetkevajadustest. Enamikul ministeeriumidest puudusid seega nii lühema- kui ka pikemaajalised programmid ning eesmärgid värbamiseks tööle senisest enam puudega inimesi. Eraldi programmid puuduvad ka puudega inimeste koolitamiseks ning praktikakohti kavandades ei ole mõeldud noortele puuetega inimestele.

Ministeeriumidel on probleeme ka veebilehtede ligipääsetavusega ning teadlikkus kõigi, sh erivajadustega inimeste poolt mugavalt kasutatavast sisseseadest, näiteks universaalsainist on samuti puudulik.

Võrdõigusvoliniku soovitusel tööandjatele

Puuetega inimeste värbamine nõuab planeerimist ja töökeskkonna kohandamist ning tulevikku vaatavat analüüsi. Kõik saab alguse sellest, kas hoonet saab kasutada ka puudega inimene või mitte. Takistusteta ligipääs tööruumidele on oluline eeldus, et tööandjad saaks puuetega inimesi senisest enam tööle võtta.

Võrdõigusvolinik koostas ministeeriumide küsitluse tulemusi arvestades järgmised soovitusel:

- » koostada tegevuskava, et värvata senisest enam puuetega töötajaid. Tegevuskava peaks panema paika eesmärgid ning nende saavutamise vahendid, sh mida on vaja värbamise ja puuetega inimeste töötamise võimaldamiseks teha töökeskkonnas, millest koolitust on vaja personalitöötajatel jms;
- » lisada töökuulutustesse viide, et kandideerima on oodatud ka puudega inimesed. Viide töökuulutuses julgustaks puudega inimesi rohkem kandideerima ning näitaks, et tulevane tööandja on vajaduse korral valmis tegema töökeskkonnas muudatusi ka puudega töötaja tarvis;
- » tagada puuetega inimestele takistusteta juurdepääs hoonele ja liikumine hoone sees. Juurdepääs hoonele ning ligipääs töö- või koosolekuruumidele peab olema tagatud selliselt, et inimene saaks sõltumata puudest ning kõrvalise isiku abita iseseisvalt ja ilma suuremate takistusteta sihtkohta ning kasutada tööks vajalikke ruume ja sisseseadet. Lisaks liikumispuudega inimeste juurdepääsule tuleb tagada ka vaegnägijate turvalisus;
- » muuta asutuste veebilehed hõlpsalt kasutatavaks ka puuetega inimestele;
- » tagada puudega töötajatele paindlikud töövormid, sh võimaldada osalist tööaega;
- » kujundada töökeskkond lähtuvalt universaalsaini põhimõtetest.

Analüüs „Puuetega inimestele töötamise võimaluste loomine ministeeriumides“.

Voliniku kantseleile 2013. aastal tehtud pöördumised

Voliniku kantselei poole pöörduiti 2013. aastal kokku **403** korral. Pöördumistest moodustavad suurema osa koostööettepanekud, kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad võrdse kohtlemise küsimustes ning meediapäringud.

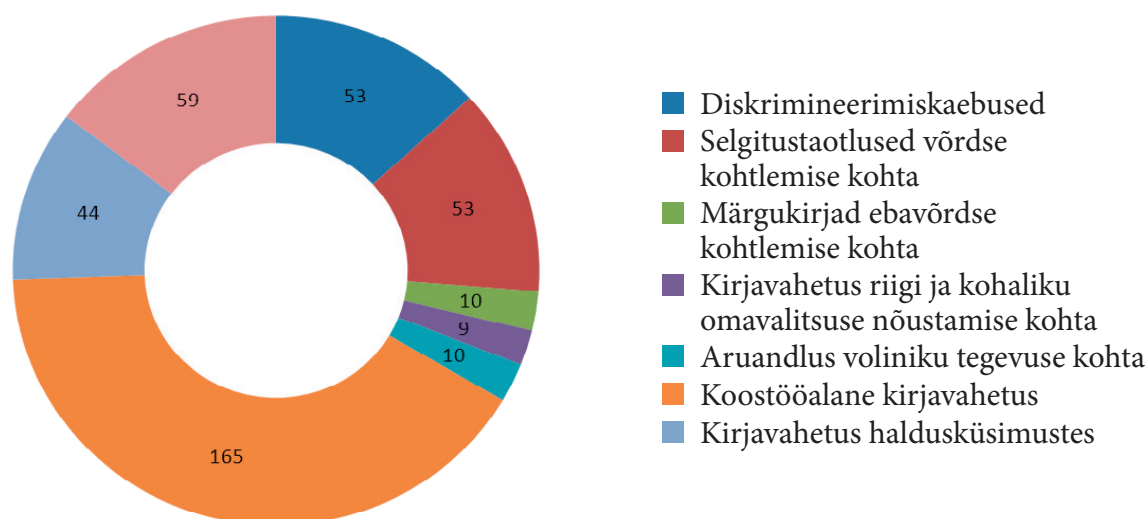
165 voliniku kantseleile tehtud pöördumist puudutas koostööd.

Kaebusi, selgitustaotlusi ning märgukirju võrdse kohtlemise küsimustes esitati kokku **116**, millest 53 olid diskrimineerimiskaebused, 53 selgitustaotlused võrdse kohtlemise põhimõtte kohta ning 10 märgukirjad.

Meediapäringuid esitati 2013. aastal voliniku kantseleile 59 ja need olid seotud voliniku kantselei tööga ning võrdse kohtlemise teemaliste aktuaalsete aruteludega ühiskonnas.

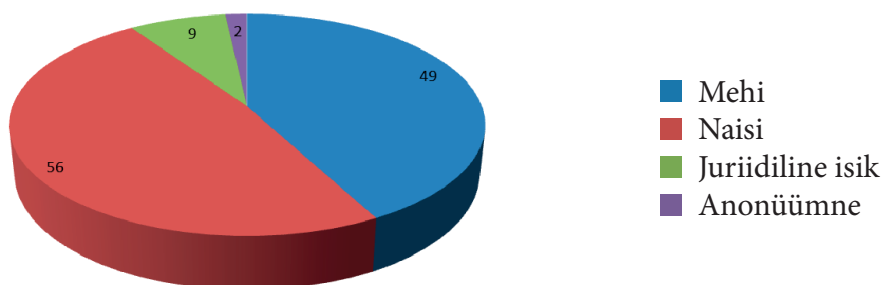
Ülejäänud kirjavahetus oli seotud haldusküsimustega, aruandlusega voliniku tegevuse kohta ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse nõustamise küsimustega.

Voliniku kantselei pöördumiste üldarv.⁵

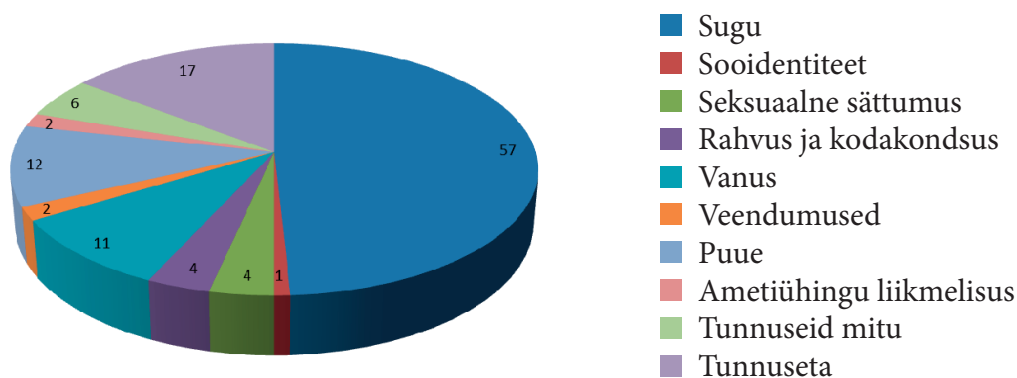

⁵ St see arv on üksnes pöördumised voliniku poole, ei sisalda voliniku kantselei poolt välja saadetud kirju.

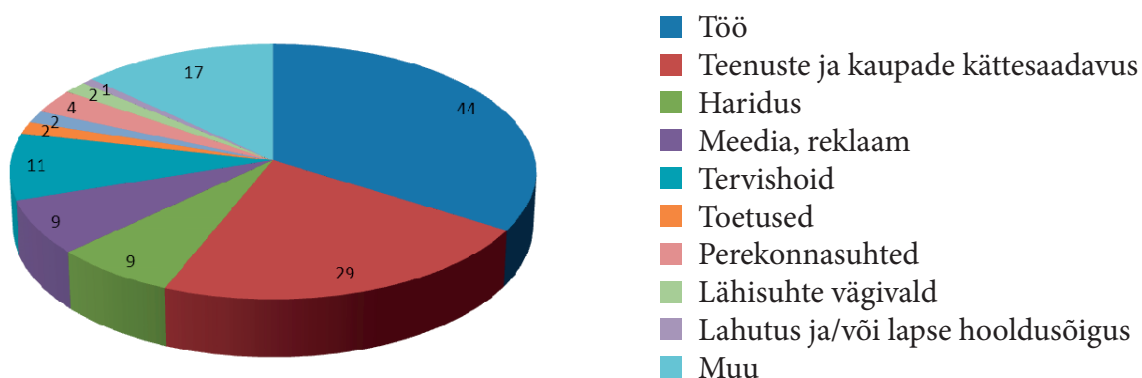
Voliniku kantseleile esitatud kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad (kokku 116) kõigis võrdse kohtlemise küsimustes pöördujate soo lõikes.

Voliniku kantseleile esitatud kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad diskrimineerimistunnuste kaupa.

Voliniku kantseleile esitatud kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad kõigi võrdset kohtlemist puudutavate küsimuste kohta valdkonniti.⁶

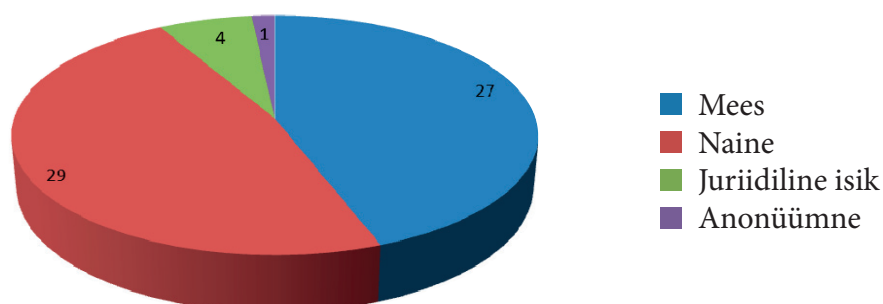

⁶ Kui ühes kaebuses, selgitustaotluses või märgukirjas oli väljendatud mitu erinevat küsimust erinevates valdkondades, on see sektordiagrammil kajastatud kõigis vastavates valdkondades.

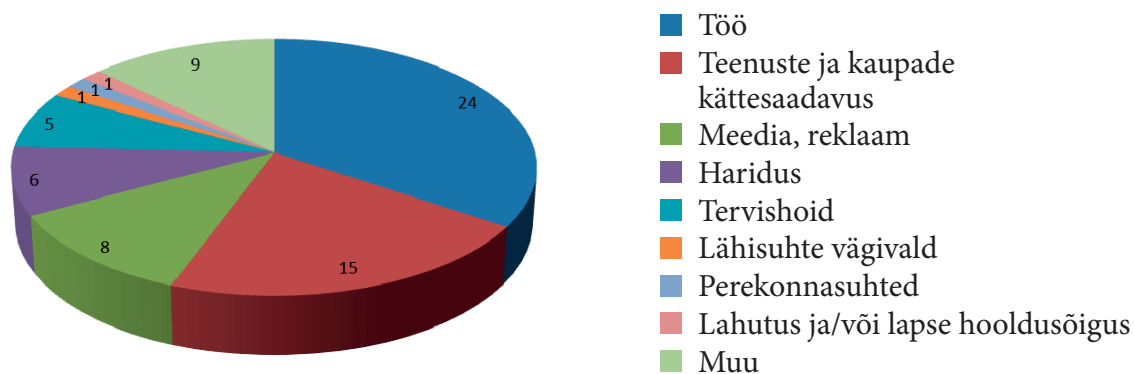
SUGU, sh SOOIDENTITEET

Voliniku kantseleile esitati 2013. aastal enim kaebusi, selgitustaotlusi ja märgukirju, milles diskrimineerimistunnuseks oli sugu. Kokku esitati soo tunnusega seoses 61 kaebust, selgitustaotlust ja märgukirja, nendest 57 juhul oli tunnuseks sugu, ühel juhul sooidentiteet ning kolmel juhul oli tegemist mitmest diskrimineerimist puudutava pöördumisega, mille üheks mitmest tunnusest oli sugu.

Voliniku kantseleile esitatud kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad sugude võrdse kohtlemise küsimuses pöördujate soo lõikes.⁷

Voliniku kantseleile esitatud kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad *sugude* võrdse kohtlemise kohta valdkonniti.⁸

⁷ Arvesse on võetud nii soo tõttu diskrimineerimise kui ka mitmese diskrimineerimise kahtlust väljendavad kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad.

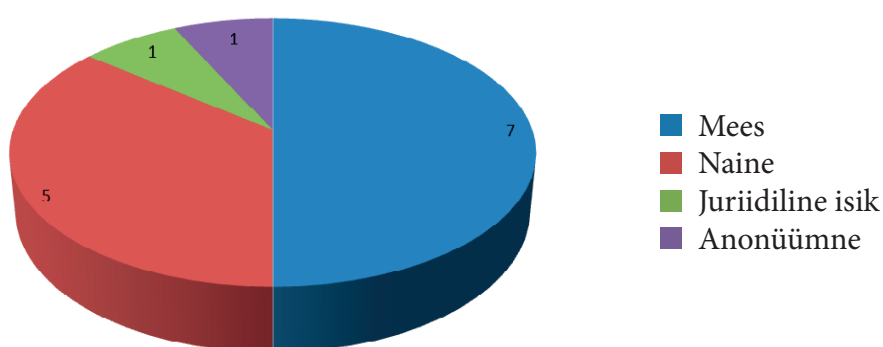
⁸ Kui ühes kaebuses, selgitustaotluses või märgukirjas oli väljendatud mitu küsimust erinevates valdkondades, on see sektordiagrammil kajastatud kõigis vastavates valdkondades. St et diagrammil esitatud arvud annavad kokku suurema arvu kui 61, mis oli soo tunnusega esitatud kaebuste, märgukirjade ja selgitustaotluste arv kokku.

PUUE JA VANUS

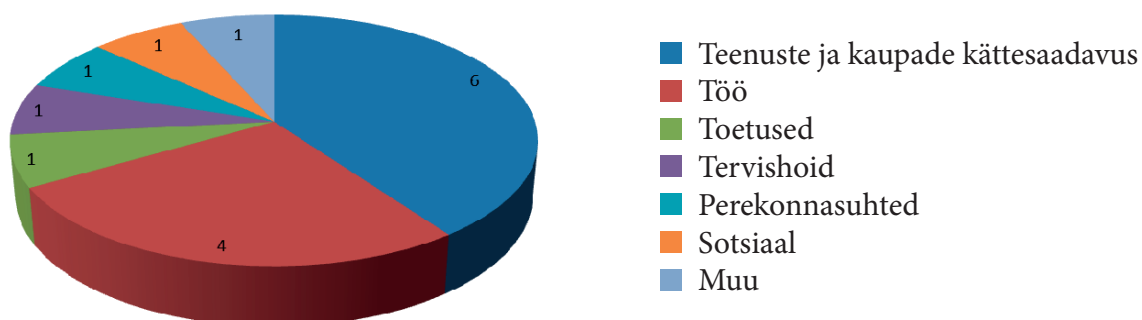
Võrreldes eelnevate aastatega on 2013. aastal tõusnud selliste kaebuste, selgitustaotluste ja märgukirjade arv, milles diskrimineerimistunnuseks on puue või vanus, nende tunnustega pöördumisi oli kokku 28.

Voliniku kantseleile esitati 2013. aastal kaebusi, selgitustaotlusi ja märgukirju, mille tunnuseks oli puue kokku 14, nendest 12 juhul oli tunnuseks puue ning kahel juhul oli tege- mist mitmest diskrimineerimist puudutava pöördumisega, mille üheks tunnuseks mit- mest oli puue.

Voliniku kantseleile esitatud kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad puudega seotud võrdse kohtlemise küsimuses pöördujate soo lõikes.⁹

Voliniku kantseleile esitatud kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad puudega seotud võrdse kohtlemise küsimuses valdkonniti.¹⁰

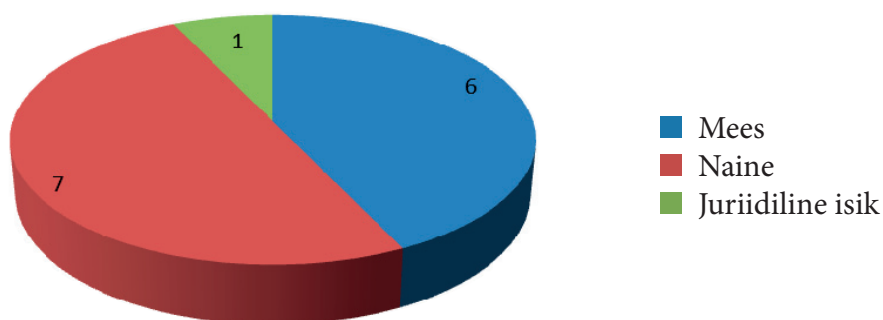

⁹ Arvesse on võetud nii puude tõttu diskrimineerimise kui ka mitmese diskrimineerimise kahtlust väljenda- vad kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad.

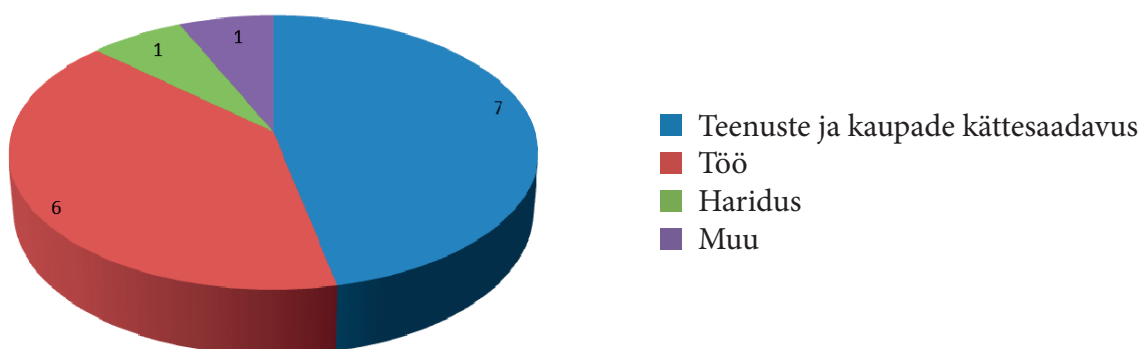
¹⁰ Kui ühes kaebuses, selgitustaotluses või märgukirjas oli väljendatud mitu küsimust erinevates valdkonda- des, on see sektordiagrammil kajastatud kõigis vastavates valdkondades.

Voliniku kantseleile esitati 2013. aastal kaebusi, selgitustaotlusi ja märgukirju, mille tunnuseks oli vanus kokku 14, nendest 11 juhul oli tunnuseks vanus ning 3 juhul oli tegemist mitmest diskrimineerimist puudutava pöördumisega, mille üheks tunnuseks mitmest oli vanus.

Voliniku kantseleile esitatud kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad vanusega seotud võrdse kohtlemise küsimuses pöördujate soo lõikes.¹¹

Voliniku kantseleile esitatud kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad vanusega seotud võrdse kohtlemise küsimuses valdkonniti.¹²

SEKSUAALNE SÄTTUMUS

Voliniku kantseleile esitati 2013. aastal kokku neli kaebust ja selgitustaotlust, mille tunnuseks oli seksuaalne sättumus.

Pöördujatest kaks olid mehed, üks oli naine ning üks juriidiline isik.

Neljast pöördumisest üks puudutas töö valdkonda, üks reklaami, üks perekonnasuhteid ning üks muud valdkonda (väidetav seksuaalne vägivald ja/või seksuaalse sättumuse tõttu ahistamine kinnipidamisasutuses).

¹¹ Arvesse on võetud nii vanuse tõttu diskrimineerimise kui ka mitmese diskrimineerimise kahtlust väljendavad kaebused, selgitustaotlused ja märgukirjad.

¹² Kui ühes kaebuses, selgitustaotluses või märgukirjas oli väljendatud mitu küsimust erinevates valdkondades, on see sektordiagrammil kajastatud kõigis vastavates valdkondades.

RAHVUS

Voliniku kantseleile esitati 2013. aastal kokku seitse kaebust ja selgitustaotlust, mille tunnuseks oli rahvus. Neist kolmel juhul oli tegemist mitmest diskrimineerimist puudutava pöördumisega, mille üheks tunnuseks mitmest oli rahvus. Üks pöördumine puudutas väidetavat ebavõrdset kohtlemist kodakondsuse tõttu.

Pöördujatest kolm olid naised, kolm mehed ning üks juriidiline isik.

Seitsmest pöördumisest viis puudutas töö valdkonda, üks teenuste ja kaupade kättesaadavust ning üks muud.

AMETIÜHINGU LIKMELISUS

Voliniku kantseleile esitati 2013. aastal kaks kaebust, mille tunnuseks oli ametiühingu liikmelisus.

Pöördujatest üks oli mees ja üks naine.

Mõlemad pöördumised puudutasid töö valdkonda.

VEENDUMUSED

Voliniku kantseleile esitati 2013. aastal kaks kaebust, milles kahtlustati ebavõrdset kohtlemist veendumuste tõttu. Mõlemad pöördujad olid naised.

Kaebused puudutasid tervishoiuvaldkonda, teenuste ja kaupade kättesaadavust ning sotsiaalvaldkonda.

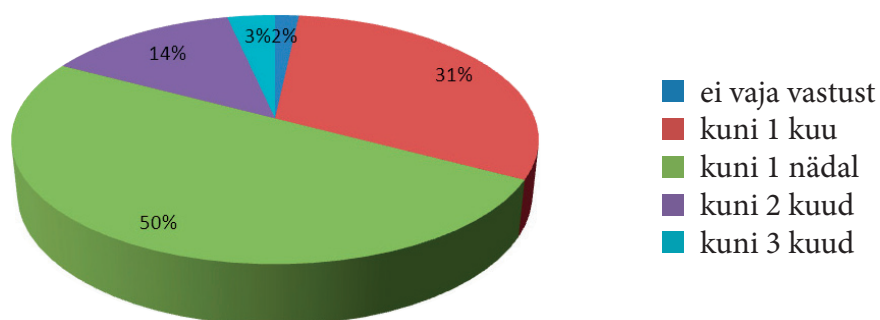
TUNNUS PUUDUB

Voliniku kantseleile esitati 2013. aastal 17 kaebust ja selgitustaotlust, mille puhul ei olnud võimalik tuvastada ühtegi diskrimineerimistunnust.

Pöördujatest 11 olid naised, viis mehed ning üks oli juriidiline isik.

Tunnuseta pöördumistest kuus puudutas töö valdkonda, kolm tervishoidu, kaks haridust, üks perekonnasuhteid, üks teenuseid, üks toetusi, üks lähisuhte vägivalda ja neli muud valdkonda.

KAEBUSTELE, SELGITUSTAOTLUSTELE JA MÄRGUKIRJADELE ESMASE VASTAMISE KIIRUS

Diskrimineerimiskaebuste ja selgitustaotluste menetlustulemused

Avaldajat nõustati kirjalikult või suuliselt	65
Tuvastati diskrimineerimine	15
Õigusrikkumist (st diskrimineerimine) ei leitud	5
Puudusid diskrimineerimisele viitavad asjaolud	4
Arvamust ei saanud anda, sest tõendusandmed olid puudulikud	2
Volinikul puudus pädevus juhtumit uurida	14
Samasisulises juhtumis juba jõustunud kohtuotsus või menetlus teises organis	2
Avaldaja ei soovinud menetlust arvamuse andmiseks	7
Kannatanul aidati pöörduda töövaidluskomisjoni või kohtusse	5
Volinikule teadaolevalt on diskrimineerija kaotanud diskrimineeriva praktika	andmed puuduvad
Volinik samas küsimuses juba arvamuse andnud	3

Meediategevus ja teadlikkuse tõstmine

2013. aastal kasvas oluliselt võrdõigusvoliniku tegevust käsitlevate meediakajastuste arv. Kuna päringute arv oli enam-vähem samal tasemel 2012. aastaga, siis on kajastuste arvu kasv tingitud võrdõigusvoliniku kantselei aktiivsemast meediasuhtlusest. Võrdõigusvoliniku 2013. aasta kommunikatsioonieesmärgiks oli suurendada haavatavamate ühiskonnagruppide – väikelaste vanemate, puuetega inimeste – teadlikkust oma õigustest ning tõsta ühiskondlikku arutellu olulisi soolise võrdõiguslikkuse teemasid, nagu naiste esindatus poliitikas, palgalõhe, ebavõrdsuse ilmingud hariduses, väikelaste emade ebavõrdne kohtlemine tööturul.

2013. aasta lõpul alustas võrdõigusvolinik oma tegevuse senisest suuremat tutvustamist ka maakonnameedias, et teadmine võrdõigusvoliniku institutsiooni olemasolust ja tegevusest jõuaks võimalikult paljude Eesti inimesteni sõltumata nende elukohast.

2013. aasta sügisest annab võrdõigusvoliniku kantselei välja eelkõige poliitikakujundajatele mõeldud [uudiskirja](#), mis keskendub värskeimatele arengutele soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas ning jagab teadmisi selle kohta, kuidas täita seaduses kirja pandud soolise võrdõiguslikkuse edendamise kohustust.

Võrdõigusvoliniku avaldusi, intervjuusid, arvamused

[Ministeriumides töötab kaks puudega inimest](#) (Võrdõigusvoliniku kantselei analüüsisid puuetega inimestele töötamise võimaluste loomise kohta ministeriumides) – ERR portaal ja ETV, 17.12.2013

[Intervjuu võrdõigusvolinik Mari-Liis Sepperiga puuetega inimestele töötamise võimaluste loomisest ministeriumides](#) - Kuku raadio, 17.12.2013

[Videointervjuu võrdõigusvolinik Mari-Liis Sepperiga puuetega inimestele töötamise võimaluste loomisest ministeriumides](#) – Delfi, 17.12.2013

[Sepper: lastega naistöötajaid koheldakse tööturul ebavõrdselt](#) - ERR portaal, 10.12.2013

[Võrdõigusvoliniku kantselei alustab õigusnõustamist maakondades](#), intervjuu – Kuku raadio, 28.10.2013

[Sepper: Eesti vajab soolise võrdõiguslikkuse strateegiat](#) – ERR portaal, ETV, 25.10.2013

[Võrdõigusvoliniku olemasolust teavad pooled Eesti elanikud](#), intervjuu – Põhjarannik, 24.10.2013

[Kas kandidaadil on sugu?](#), artikkel – Eesti Päevaleht, 4.10.2013

[Teekond tegeliku võrdsuse poole](#), arvamused – Õhtuleht, 6.09.2013

[Võrdõigusvolinik: koolile kuulutusega meeskoka otsimine on diskrimineeriv ja seadusega vastuolus](#) - Eesti Päevaleht online, 28.08.2013

Võrdõigusvolinik: kas õigussüsteem suhtub vägistamisohvritesse piisava mõistmisega? – Delfi, 19.08.2013

Võrdõigusvolinik: ebavõrdsuse ilminguid hariduses tuleb tasandada – Postimees online, 24.07.2013

Intervjuu võrdõigusvolinik Mari-Liis Sepperiga vihakuritegude ja vaenu õhutamise teemal – Kuku raadio, 23.07.2013

Võrdõiguslikkuse volinik viib nõustamise maakondadesse – Eesti Päevaleht, 18.06.2013

Sepper: haigutav palgalõhe on kinni tööandja hoiakutes, intervjuu – Postimees, 18.06.2013

Võrdõigusvoliniku poole pöördus mullu varasemast rohkem mehi – ERR portaal, 17.06.2013

Intervjuu võrdõigusvolinik Mari-Liis Sepperiga ELi soolise võrdõiguslikkuse indeksi teemal – Kuku raadio, 14.06.2013

ELi indeks: Eesti on poolel teel naiste-meeste võrdõiguslikkuseni – Postimees online, 14.06.2013

Võrdõigusvolinik: töö ja pereelu ühitamine ei ole vaid naiste mure või vajadus – Naine24.ee, 31.05.2013

Võrdõigusvolinik: Eesti riik ei nõustu rassistlike väljaütlemistega – Postimees online, 31.05.2013

Võrdõigusvolinik: tööjõuturul kasutatakse lapsevanemate haavatavust ära – Delfi, 20.01.2013

Võrdõigusvolinik: oleme valmis kannatanuid uuel aastal senisest rohkem toetama – Delfi, 01.01.2013

Vt ka meediakajastuste tabelit.

Voliniku kantselei riigieelarvest rahastatavate kulude täitmise aruanne eurodes 31.12.2013 seisuga

Kulu liik	Eelarve	Täitmine
Tegevuskulud	64 089.71	61 015.05
Personalikulud	61 548.71	58 494.97
Majandamiskulud	1 541	1 520.08
Sihtotstarbelised eraldised	1000	1000
Rahvusvahelise organisatsiooni liikmemaks	1000	1000

Norra toetustest rahastatava projekti „Soolõime ja õiguskaitsega sugude võrdsuseni“ 2013. aasta kulud eurodes

Personalikulud	58 404.19
Majandamiskulud	12 334.20
KOKKU	70 738.39

LISAD

Valik voliniku ja kantselei töötajate ettekandeid avalikel üritustel 2013

Valik voliniku kantselei meediakajastusi 2013

